

חִפְצַת בְּטָחוֹת וּבְסֵתֶם

מעשה מביטחון על דרך האפשר

אחיה סנדובסקי

א. דמות הגיבור

במילה "ביטחון" יש תעתוע פנימי. מחד ביטחון נותן וודאות, תחושה ש"הדבר יקרה", "הפינה סגורה", בטוח? בטוח. כשאני מבטח את הרכב אני בעצם מקדם את פני האפשרויות - מונע מהן מלהפחיד אותי יתר על המידה, סוגר את היכולת של דברים להפתיע אותי או לתפוס אותי לא מוכן. יש בביטחון מליאות של מעגל סגור, אפילו מעין אוטיזם. מאידך - ביטחון הרי הוא ה'הסתמכות על', המוכנות להשליך את עצמי 'לעבר', ההסכמה לעצום עיניים ולאפשר למשהו או מישהו אחר להופיע ולהושיע. יש בביטחון הזדקקות, אפילו תלות.

נראה ששני צדדים אלו מאפיינים סוגים שונים לגמרי של "בטחונות": הראשון מסתמך הרבה על ה"אני" - "אני אסדר את העניינים", "יש לי איזה חבר", "דיברתי איתו - הכל תפור" וכד' - ביטחון כוודאות. הביטחון השני מדגיש את הפנייה אל האחר, ואולי אף אל עצמי פנימה - ביטחון כאפשרות. הביטחון כוודאות רוצה להבטיח את האפשרות וממילא להפקיע אותה מאפשרויותה ולהפכה למוכרחת.

הסיפור שלנו מתחיל בתיאור של מלך שרוצה להיות בטוח שכל בני הממלכה בעלי דאגות יותר ממנו. על מנת לוודא את העניין ובכך לממש את מה שהוא כבר יודע שיש לו, "כי יש לי כל טוב ואני מלך ומושל", הוא הולך ו"עומד אחורי הבתים להקשיב ולשמוע את דברי העולם". יש כאן מעין היפוך של הביטחונות - על מנת להיות ולחיות

¹ תהילים נא, ח. ניתן לדרוש את הפסוק כחפץ בביטחון סתום, בביטחון שאינו צועק את עצמו אלא שותק, סמוי, מתפלל. ביטחון שלעיתים רבות גם חמקמק ונעלם מן הבוטח ומן הבטוח. אצל פרשנים רבים משמעות המילה 'בטחות' היא צפון ומכוסה בטיח. כך במילה ביטחון עצמה יש כבר רכות ושמיכה של טיח.

בוודאות שיש למלך כל טוב הוא חייב לשלול את כל האפשרויות ה'מתחרות'. יש כאן תלות בפידבק מהעולם על מנת למשש את הוודאות ולהפוך אותה מ"סובייקטיבית" ל"אובייקטיבית". תלות זו מכשילה את הוודאות וחושפת את פניה הרעועים והשבירים של המלכות.

המלך מאבד את ביטחונו העצמי האינטואיטיבי על מנת לרכוש ביטחון כמותי שעובר מסנן של השוואה וחוזר לאישור פנימי - אכן, אני מלך. כמובן שטמון כאן מכשול 'build in' - עצם הדאגה מכך שלא יהיו בעלי דאגות קטנים ממנו מגדילה אותו לבעל דאגה אין סופית. תחושת הערעור על המלכות כל עוד קיימת דמות פחות דאגנית מולידה קנאה, צרות עין ויכולת לשמוע "כל הדאגות של כל אחד ואחד".

נעבור אל האחד שיושב ומנגן על הכינור (להלן - המתקן). בקריאה ראשונית, נראה כי הוא אכן בעל ביטחון. הוא שמח מאד, מלא שמחה בלא דאגה כלל. גם כאשר נאסרת המלאכה בה הוא עוסק, אמנם "וירע בעיניו", אך זה להרף עין בלבד ומייד שוב "בטח בה". הביטחון של המתקן בכך שתימצא עבודה או ימצאו ששת הזחובים הנדרשים נדמה כביטחונו של חתול הקופץ מגג ובטוח שינחת על רגליו. יש כאן אוטומציה שלא נותנת מקום לתהליך, שלא באמת מתמודדת. הביטוי "וירע בעיניו אך בטח בה" מופיע פעמיים אך הוא לא משדר עבודה פנימית של ביטחון אלא יותר מנטרה הנאמרת ואיתה ניתן להמשיך הלאה.²

מקובל להגדיר כ"גיבור" את מי שעובר במהלך הסיפור תהליך משמעותי, חיצוני או פנימי, עדיף גם וגם. המתקן בסיפור איננו עובר שום שינוי. שום מחשבה על הגורמים לאיסורי המלאכה, שום חיבור בין המתארח אצלו בבית מדי ערב לאיסורים אלו המופיעים מדי בוקר, ושום התבוננות פנימה - על מה עשה ה' לי ככה? יש בקיבעון בו מצוי המתקן ביטחון של וודאות, ביטחון שנפרש כמו רשת ולא מאפשר לדברים אחרים להשפיע עלי - "אני יכול לתקן כל תיקוני הדברים שנתקלקלו כי מלאכה שלימה איני יכול רק תיקוני הדברים שנתקלקלו, ואני יוצא בבוקר ואני מתקן איזה דברים וכשאני

² יצויין שבפעם השלישית שמלאכתו נאסרת עליו לא מופיע ביטוי זה והוא מיד פונה למלאכתו הבאה, ללא שהות.

מקבץ מזה איזה סך חמישה-שישה זהובים אני קונה לי כל אלו הדברים של אכילה ושתייה". בתיאור זה נעדר הביטחון בה' כפנייה מחוץ אלי, ומצוי הביטחון העצמי.

לעומתו - דווקא המלך עובר מהפך, מצליח להשתנות. המלך מתחיל ממקום של עין רעה וחיפוש דאגות כל אחד ואחד. אחרי דאגה אובססיבית להגדיל את דאגתו של המתקן ואחרי ניסיון ההתנכלות אליו על מנת לצחוק עליו, "כדי לראות השחוק הזה שנמצא איש שנעץ חתיכת עץ במקום החרב" מצליח המלך לצחוק על עצמו.

יש כאן תנועה נפשית שמצליחה לחבב את יכולת האילתור ואת השמחה הקטנה, היום יומית שיכולת זו מביאה איתה. המתקן נושא חן בעיני המלך וזה מדבק. המלך בעצמו מפסיק לדאוג שלא יהיו בעלי דאגות קטנים ממנו ומתחיל לאלתר, להיות כאן ועכשיו, העיניים המלכותיות מצליחות לראות גם יופי ולא רק דאגות, "ונעשה שם שחוק גדול, ראה המלך שהוא איש נאה כזה ופטרו לשלום".

ב. תפילה שהבריחה תצחיק

נחזור אל המתקן וננסה למצוא גם בו את "נקודת הגיבור".

המתקן חי לבד בבית. תיאור הסעודה עם הכינור, הקדירה, היין והשמחה הגדולה שהיא "בלא דאגה כלל" הוא גם תיאור של בדידות שלא מורגשת על ידי המתקן ככזאת. המתקן נראה קצת כ"אוטיסט". החיבור לאנשים אקראי ומזדמן ונמשך למשך הזמן הדרוש להשגת ששה זהובים. אפילו כאשר כבר מגיע אורח לביתו אין כאן שמחה באורח או פנייה אליו. המלך נכנס, שואל בשלומו והוא משיב. אין הוא שואל בשלום המלך. אין הוא נצרך לכך, הוא מלא שמחה.

תחושת המלאות פעמים רבות מייתרת את הצורך בזולת. בשונה ממצב של חיסרון ושל דאגה המזיקים אותי לפנות ומייצרים אצלי תלות, כאשר אני שמח ושלם קשה יותר להתקשר אלי. המלך מודאג ולפיכך הוא יורד ועומד מאחורי הבתים. הוא זקוק לשמוע את דברי העולם, הוא זקוק לקשר. אמנם זהו קשר עקום, התלות כאן הפכה לעיוות, ובכל אופן - זהו קשר. לכן נכנס המלך אל המתקן פעם אחר פעם, שואל בשלומו. המלך חסר ועל כן המתקן מדבר אליו, נוגע לליבו.

הסדק הראשון באותה מלאות של המתקן מגיע כשהמיניסטער (שר צבא) לא מוכן לשלם לו תשלום יומי עבור יום העבודה הנוכחי. במקום לחפש עבודה אחרת, כפי שעשה בשלושת הימים שעברו, מחליט המתקן להישאר בעבודה זו ולהתעמת עם המצב. במקום לברוח מהקושי אל המוכר לי אני בוחר להישאר. דווקא אותו אחד שיוודע לתקן "תיקוני הדברים שנתקלקלו" נדרש כעת לקלקל על מנת לתקן לעצמו סעודה. יש גבול ליכולת האלתור וה'הסתדרות'. בסופו של דבר יש רצון להתמודד עם המקום התקוע. לשבור ולהזדקק ולהיתלות.

הסדק מתרחב כאשר המתקן מתפלל. עד לרגע זה לא בא הביטחון לידי ביטוי מעשי בחייו. הבדידות היא לא רק למול אנשים אלא גם בדידות מול הקדוש ברוך הוא. רק כאשר "ראה שאי אפשר לפעול אצל המלך" - "פנה עצמו אל ה' יתברך". מדוע הוא ראה שא"א לפעול אצל המלך? האם לא יכול היה לומר ללא התפילה, ללא הפתיחה "אל שדי" אלא "אני לא שפכתי דם מעולם ובאם זה האיש אינו חייב מיתה יהיו נעשה מהברזל עץ" בלבד?

יש כאן הבנה שכדי שהתעלול יצליח, כדי שיהא נושא חן, צריך לשתף אותו יתברך. הלא נשיאת החן הזו אינה מובנת מאליה. בקלות ניתן לראות איך הסיטואציה בה נשלפת החרב מעץ הופכת משחוק על המלך לשחוק על המתקן, ואפילו ענישתו בגין השחתת ציוד צבאי. כאן הביטחון הופך מביטחון של וודאות לביטחון של אפשרות. של תפילה. אצל ה' יתברך הכל אפשר.

יכול היה המתקן להתפלל רק מן השפה ולחוץ, לומר את המשפט רק לאוזני המלך והשרים ולסמוך על חוש ההומור העצמי שלהם אך הוא לא מסתפק בכך. הפרקטיות והמקצועיות שבליטוש החרב לא מספיקות ואפילו הכנת הבדיחה או האלתור שלה לא מבטיחות מאומה. צריך שהבדיחה גם תצחיק. הוא לראשונה דואג, רואה שאינו יכול לפעול במישור הארצי. הוא נותן לשבר להישמע ואחר כך גם להיראות.

המתקן נחשף רק עכשיו אל מקור ביטחונו. הוא מגלה למפרע ש"א-ל שדי" הוא זה שעשה מהברזל עץ. רק כאן רואה המלך שהוא איש נאה כזה ופוטרו לשלום.

ג. מלכו של עולם - שלם וחצי

גם המלך, מלך מלכי המלכים, מחפש פנייה והזדקקות, גם המלך נדרש להד בעולם, זקוק לעם שיאשר מלכותו. מלכו של עולם נתלה בעולם, מגדיר את עצמו על פיו. המלך מחפש אנשים שדואגים, שמתפללים. "והיה הולך בלילה והיה עומד אחורי הבתים להקשיב ולשמוע את דברי העולם" – "עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן התרפים".⁴

המתקן מלא בעצמו, באור עצמי. הוא לא מקרין אור חוזר, הוא לא מקרין חושך. המתקן איננו דואג מיום המחר, איננו דואג מחמת איבוד הפרנסה וממילא השמחה שלו לא צריכה לשותף נוסף. כל ניסיון של המלך לקשר - נתקל (פרדוקסלית) בחומת הביטחון. "ושאל המלך בשלומו... והיה המלך שותה גם כן למען האהבה", אבל כלום לא עוזר. גם הביקורים החוזרים של המלך בבית המתקן במקביל לשינויי מקומות העבודה לא מפילים למתקן את האסימון' ולא נרשמת אצלו תנועה כלפי חוץ. המתקן לא דואג. המלך מתאווה לתפילה, מתפלל לתפילה אך זו צריכה לצמוח מלמטה, מבפנים. דרושה תפילה המגיבה לנעשה בחוץ, תפילה להשלמת החיסרון, אך המתקן לא זקוק לתפילה בשביל להשיג שישה זהובים. רק כאשר המצוקה היא בנפשו והוא נדרש להרוג אדם אחר מגיע הרצון ומגיעה הפנייה - "והוא בא לפני המלך ויפול לפניו וגליו ושאל לו, אדוני המלך על מה נקראתי? ... והתחנן לפניו, באשר שמעולם לא שפך דם".

ניתן לראות את המלך והמתקן לא כניצבים זה מול זה, כאשר הראשון מבקש לדכא ולהדאיג והשני מנסה להתעלם ולנהוג כבשגרה (כפי שאכן עלול להיות מורגש לעיתים מול הקב"ה), אלא כמשלימים זה את זה, כמגלים זה את זה. המלך מגלה בעצמו את נשיאת החן הפשוטה והמתקן מבין שהוא יכול להיות מלך גם (ואולי רק) אם יצא מעצמו. המלך מצליח ליהנות מההפתעה, מחוסר הביטחון. הקב"ה מסכים לתת לאדם לגלות אותו גם במקומות חדשים, חסרים, אנושיים ומאלתרים.

³ את המושג 'שלם וחצי' חידש המקובל ר' אברהם אבולעפיה לגבי שלימותו של הקב"ה הכוללת בתוכה גם חוסר שלימות, גם משהו חצוי וחלקי. בסלנג הישראלי הישן ל'חצי' יש גם משמעות של 'לגמרי' וכך 'שלם וחצי' הופך להיות 'שלם ממש'.

⁴ שיר השירים ב, ט

בימים אלו של אלול⁵ מתחיל המלך להכין בעצמו מקום פנוי לבריאת עולם, להכין בעצמו מקום לעצמו. באלול - הקב"ה בעצמו כביכול ממתין להתהוות שהרי אין מלך בלא עם, "פי אָהִיָּה עֲפָךְ"⁶ - כשאני עמך אז אהיה. האינסוף חפץ להיפגש בעצמו דרך שער, דרך צמצום. אמנם גם העולם המצומצם חייב להכיל בתוכו גרעין אינסוף על מנת שאכן יוצר מפגש - אמיתי, נוגע וחי - בין ה' לבין העולם. עולם סופי לא יוכל לשקף לה' את פניו, לגלות את פניו.⁷ לפיכך העולם הוא סוד, הוא שיר, כזה שגם אחרי כל הדיבורים והפירושים הוא בעצמו עומד כבראשונה - מלא קסם, מסקרן ומעורר למפגש אינסופי. כאשר המתקן חוזר לשגרת יומו לאחר גזירות המלך משהו מתחיל 'לשעמם'. בלב הקורא מתעורר החשש שאולי הסיפור ימשיך כך עוד ועוד. גם בלב המלך מתעורר החשש הזה ואם כך - אין העולם מהווה סיפור המספר לו את עצמו.⁸

ראש השנה הוא יום מכוסה - "בַּפֶּסַח לְיוֹם תִּגְנוּ"⁹. הסימנים בר"ה מהווים מחוות של סוד ו'לינקים' לעולמות שלמים וגבוהים ותקיעות השופר מקלפות את השפה ומזכירות לנו (מה שידענו בפנים כל הזמן אך הספקנו לשכוח) שיש כל כך הרבה מעבר. אני נזכר שהניסוח המילולי לא מצליח לבטא, שאני לא יודע לדבר אך עוד יותר מכך - אני נזכר שאני לא יודע כלום. גם לגבי התקיעה בשופר אין לי ביטחון - האם לגנוח או ליילל? ואולי גם וגם? ולשבת או לקום? מתוך חוסר הביטחון הזה נולדים מאה קולות, מתוך הספק והלב החצוי נולדת שלמות שמערבבת את השטן, נוצרת גמישות שלא מאפשרת לו להיתפס על משהו, מפתיעה אותו, תופסת אותו לא מוכן. השופר המכוסה¹⁰ נחשף כחרב של המתקן, חרב שכוחה בחולשתה - כוחה בכך שהמירה ברזל לעץ, דין לרחמים, ביטחון של ודאות לביטחון של אפשרות. "ראה המלך שהוא איש נאה כזה

⁵ המעשה מסופר על ידי רבי נחמן בליל ד' אלול

⁶ שמות ג, יב

⁷ מול ברכת כהנים - "יָאֵר ה' פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ" (במדבר ו, כה), עומדת הארת הפנים ההדדית, זו שתלויה בנו - "יָאֵר פְּנֵי אֱתֵנוּ סָלָה". (תהלים סז, ב)

⁸ "אנוכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית. העניין בזה שכביכול השי"ת מסר את עצמו לישראל יחד עם הדיבורות כמו שביאר בזה כ"ק אאמו"ר הגה"ק זצלה"ה החילוק שבין אני לאנכי - שאות כ' מורה על מקור החיים, שאילו היה נאמר 'אני' היה משמע שגילה אז הקב"ה לישראל את כל אורו בשלימות ולא יוכלו אח"כ להעמיק בדבריו כי כבר גילה הכל אך הכ"ף מורה שאינו בשלימות ורק דמות ודמיון הוא להאור שיגלה הקב"ה לעתיד." (ר' יעקב ליינר, בית יעקב, ספר הזמנים, שבועות, עמ' יח)

⁹ תהלים פא, ד

¹⁰ "ויש לכסות השופר בשעת הברכה". (באר היטב תקצג סק"ג בשם הב"ח)

ופטרו לשלום", "ישראל אוכלין ושותין ושמחים בראש השנה לפי שידועין (בוודאות) שהקדוש ברוך הוא יעשה להם נס (שככזה - הוא אפשרות)".¹¹

ד. הלבנה תופסת ראש

כתיב 'ויעש א-להים את שני המאורות הגדולים' וכתוב 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן' - אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לך ומעטי את עצמך. אמרה לפניו - רבש"ע, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי? אמר לה לך ומשול ביום ובלילה... חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שיעיר של ראש חדש שנאמר בו 'לה' אמר הקב"ה שיעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.¹²

ניתן להסתכל על השמש כמשל לה'¹³ ועל הירח כמשל לעם ישראל או למציאות כולה.¹⁴ כיוון שבעם ישראל ובמציאות כולה משתקף האינסוף - יש א-לוה בקרבנו, הייתה בבריאת העולם אפשרות שהחמה והלבנה, ה' ואנחנו נשתמש בכתר אחד. אך מסתבר שהעולם לא יכול היה להחזיק כך יותר משלושה ימים. העולם צריך מלך. אחד. הלבנה אומרת לפניו דבר הגון והקב"ה 'נאלץ' לחטוא, לחבוש את 'כובע' המלך היחידי בעולמו ולמעט את הלבנה. בראש חודש רגיל הלבנה ממועטת לגמרי והקב"ה מבקש כפרה על כך שמיעט, על כך שמלך לבדו ושלא אפשר לנו למלוך ביחד עימו בכתר אחד. הסוד של ראש השנה מאפשר גם לקדוש ברוך הוא להתכסות. 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו' - ראש חודש מכוסה בראש השנה.¹⁵ בראש השנה חטא היות

¹¹ טור או"ח תקפ"א

¹² בבלי חולין ס:

¹³ פי שמש ומגן ה' א-להים (תהלים פד, יב)

¹⁴ לישראל - "וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה" (ברכת קידוש לבנה), ולמציאות - "כי ממשלת הלבנה בלילה, והוא לרמוז כח מלכותו יתברך אשר נתלבשה תוך הטבע, ואינו ניכר שם כביכול כחו יתברך". (שפת אמת, שמות תרל"ה)

¹⁵ על בסיס הגמרא שאומרת "איזהו חג שהחודש מתכסה בו - הוא אומר זה ראש השנה" (בבלי ר"ה ח:); מביא המשנה ברורה (סימן תיז סק"א) רמז לכך שאין מזכירין את ראש חודש בראש השנה - "מנהג קדמונינו לברך את החודש בשבת שלפני ר"ח חוץ מלפני ר"ח תשרי ורמז לזה בכסה ליום חגנו". בתוספות שם (ד"ה 'שהחודש מתכסה בו') מובאת דעת רבי משולם - "שהחודש מתכסה בו - שאין חטאת ראש חודש

הקדוש ברוך הוא מלך יחיד בעולמו נעלם, סמוי מן העין. כשם שה' סולח לישראל ביום זה כך כביכול מתכפר חטאו של ה' ואנו מוחלים לו ביום זה.

על הפסוק "לא יקום עד אָחָד בְּאִישׁ"¹⁶ אומר פירוש הסולם:

...שני עדים הם על האדם - עין רואה ואוזן שומעת, והבית דין סופר ודן עוונותיו. ולא עוד אלא השמש והלבנה מעידים על האדם, כמו שכתוב - 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו', מהו בכסה? ביום שהלבנה מתכסה בו. ולמה היא מתכסה? משום שכשמיגיע ראש השנה יבוא השטן לבקש דין על בניה - דהיינו ישראל - לפני הקב"ה והוא יאמר לו שיביא עדים והוא מביא עימו את השמש. הלך להביא את הלבנה והיא מתכסה. באיזה מקום היא מתכסה? היא עולה לאותו מקום שנאמר בו - 'במכוסה ממך אל תחקור' כדי לפייס את הקב"ה על בניה.¹⁷

בניגוד לראש חודש רגיל שהלבנה רק מתכסה בו, מתמעטת, מתבטלת, בראש השנה הלבנה מתכסה במישור הגלוי כדי לפייס במישור הסמוי. החטא של שני הצדדים מביא להמתקה, להבנה שאנו מכפרים זה על זה, לייחוד. לאחר חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, בו אנו סולחים לה' והוא סולח לנו אנחנו מצליחים לעצום עיניים. הקב"ה עוצם עיניים ובכך בעצם מאפשר, יום אחד בשנה, לשני מלכים להשתמש בכתר אחד.¹⁸ מתוך ההפנמה ש'לא טוב היות האדם לבדו' מגיעה בראש השנה התרדמה ומתוכה

קריבה בראש השנה". לאחר קושיה של רבינו תם הוא אמנם חוזר בו ומסביר שלא מזכירים חטאת זו בתפילה שכן היא אינה מוזכרת בפסוקים - "ובחַדָּשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאָחָד לַחַדָּשׁ, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: וַעֲשִׂיתֶם עִלָּה לְרֵיחַ נִיחַח לַה'.. מְלֶבֶד עֵלֶת הַחַדָּשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֵלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כְּמִשְׁפָּטֵם לְרֵיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לַה'". (במדבר כט, א-ה)

¹⁶ דברים יט, טו

¹⁷ פירוש הסולם, פרשת שופטים, אות י"ד

¹⁸ על פי האר"י, תהליך בריאת האישה שקרה בראש השנה על ידי הפלת תרדמה על האדם, מקביל ומשקף את תהליך בריאת העולם המחייב הפלת תרדמה על הנוכחות הא-לוהית, שכן כשהיא במלוא עירנותה אין העולם יכול לעמוד ברוב האור. כשהאשה נבראת, האיש ישן וכך, לרגע אחד שקט, היא יחידה בעולם. תהליך בריאת העולם חוזר על עצמו מדי שנה בראש השנה ואיתו - גם התרדמה הא-לוהית. "כשישראל עושין תשובה בראש השנה ובעשרת ימי תשובה - הם נעשין כברייה חדשה, כידוע לך דבראש השנה חוזרים כל הדברים לשורשן כמו בשעת בריאת העולם, וידוע לך סוד התרדמה, הנה נעשין כברייה חדשה ופנים חדשות באו לכאן. וזהו הנרמז "ועשיתם אשה לה", קרי ביה אשה, כביכול כנסת ישראל נעשית כאשה חדשה לדודה וטהורה היא, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו" (בני יששכר, מאמרי חודש תשרי, מאמר ב', כ"ה) ועיין להרחבה - אורות התחיה א, יג

האישה נבראת, המציאות נבראת. ה' מתפעם ואומר "זאת הפעם עָצָם מְעַצְמֵי וּבְשׁוֹר מְבֹשְׂרֵי, לְזֹאת יִקְרָא אֱשֶׁה"¹⁹ אך ברור גם שזאת הפעם - לזה יקרא איש.²⁰

גם אנחנו מצליחים לעצום עיניים ביחד אתו - להסב את המבט פנימה, מהעדות של העין הרואה לעדות של האוזן השומעת, מהביטחון הוודאי של השמש לביטחון האפשרי של הלבנה. לשמוע קול שופר. ביום זה מתגלה כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה,²¹ כי לא הפיט אָן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֶמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֶל-לֵהִיו עֲמוֹ - עמו ממש, וּתְרוּעַת מְלֶךְ בּוֹ²² - בו ממש. הפגימה כבר לא נתפסת כחיסרון אלא נחשפת כמשלימה את השלימות, מעלה חן ומאפשרת התחדשות כאותה חרב שבורה. הטיית האוזן אל החטא מאפשרת לשומעו כמעלה המאפשרת לחסד לסבוב אותנו²³ ולחגוג את המיעוט, לחגוג את ההמלכה. להתעורר ביחד מהשעון המעורר של השופר, לגלות שלמלך יש כתר מלוכה ולמלכה יש בית חדש בעולם.

¹⁹ בראשית ב, כג

²⁰ "כל דיוקנא דלא אשתכח ביה דכר ונוקבא - לאו איהו דיוקנא עילאה כדקא חזי... דאפי' אדם לא איקרי אלא דכר ונוקבא כחדא' (זוהר ח"א דף נה:). וכן: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד - מהו אחד? דא כנסת ישראל דאחיד ביה בקוב"ה דאמר רבי שמעון זיווגא דדכר ונוקבא איקרי אחד - באתר דנוקבא שריא אחד איקרי. מאי טעמא? בגין דדכר בלא נוקבא פלג גופא איקרי ופלג לאו הוא חד, וכד מתחברן כחדא תרי פלגי אתעבדו חד גופא וכדין אקרי אחד" (שם ח"ג דף ז:)

²¹ בבלי ר"ה כג:

²² במדבר כג, כא

²³ "רבים מקאובים לְרִשְׁעוֹ", אך רשע "הבוטח בה" - חֶסֶד וְסוֹבְבָנוּ" (תהילים לב, י')